

TEMATIKUS LAPSZÁM
A TÖRÖK-MAGYAR
DIPLOMÁCIAI
KAPCSOLATOK
100 ÉVES JUBILEUMÁNAK
TISZTELETÉRE

BUSINESS & DIPLOMACY REVIEW

2. évfolyam, 1. szám
2024/1

TARTALOM

- Gyene Pál: A Hegyi-Karabah konfliktus lezárása – erősödő azeri-török szövetség a Dél-Kaukázusban
- Nagy Milada: A török külpolitika izraeli vonatkozásainak két évtizede
- Báhidszki Réka, Kovács Máté Gergő, Pálfi Gábor: A Gül Baba Türbéje Örökségvédő Alapítvány szerepe a magyar-török kulturális kapcsolatok alakulásában
- Hasan Deniz Pekşen: 60 Years of Türkiye-European Union Relations: Challenges and Prospects
- László Szerencsés: Transactionalism in Hungary-Turkey Relations Between 2013 and 2024
- Sáringer János: Kövecsi-Oláh Péter – Emre Saral: Török-magyar diplomáciai kapcsolatok a két világháború között (1920–1945)

Business & Diplomacy Review

Kiadó: Budapesti Gazdasági Egyetem

Szerkesztőség

1165 Budapest, Diósy Lajos u. 22-24.

E-mail: Marosan.BencePeter@uni-bge.hu

<https://uni-bge.hu/hu/business-diplomacy-review>

Főszerkesztő

Sáringér János

Felelős szerkesztő

Nagy Milada

Szerkesztőbizottság tagjai

Sándorné Kriszt Éva, elnök

Bába Iván

Bárczi Zsófia

Csekő Katalin

Ferkelt Balázs

Juhász Tímea

Nagy Milada

Marinovich Endre

Marosán Bence Péter, szerkesztőségi titkár

Murádin János Kristóf

Válóczi Marianna

Tipográfia és tördelés

Nagy és Heteyi Kft.

ISSN 3004-0116

HU ISSN 3004-0116

Business & Diplomacy Review állandó lektorai

Prof. Dr. Bajomi-Lázár Péter, PhD

Dr. habil. PaedDr. Bárczi Zsófia, PhD

Dr. habil. Buday-Sántha Andrea, PhD

Dr. Csekő Katalin, PhD

Dr. habil. Domonkos Endre, PhD

Dr. Ferkelt Balázs, PhD

Dr. Gyene Pál, PhD

Dr. Harsányi Dávid, PhD

Dr. Horváth Annamária, PhD

Dr. habil. Krasztev Péter, PhD

Dr. habil. Juhász Tímea, PhD

Dr. habil. Marosán Bence Péter, PhD

Dr. habil. Murádin János Kristóf, PhD

Dr. Nagy Milada, PhD

Dr. Pólya Éva, PhD

Dr. habil. Sáringer János, PhD

Dr. Válóczy Marianna, PhD

Dr. Zelena András, PhD

TARTALOM

Előszó	5
A Hegyi-Karabah konfliktus lezárása – erősödő azeri–török szövetség a Dél-Kaukázusban <i>Gyene Pál</i>	7
A török külpolitika izraeli vonatkozásainak két évtizede <i>Nagy Milada</i>	27
A Gül Baba Türbéje Örökségvédő Alapítvány szerepe a magyar–török kulturális kapcsolatok alakulásában <i>Báhidzski Réka</i> <i>Kovács Máté Gergő</i> <i>Pálfi Gábor</i>	39
60 Years of Türkiye-European Union Relations: Challenges and Prospects <i>Hasan Deniz Pekşen</i>	62
Transactionalism in Hungary-Türkiye Relations Between 2013 and 2024 <i>László Szerencsés</i>	74
Kövecsi-Oláh Péter - Emre Saral: Török-magyar diplomáciai kapcsolatok a két világháború között (1920-1945) <i>Sáringer János</i>	87

Jelen számunk szerzői

Báhidzski Réka, irodavezető, Gül Baba Türbéje Örökségvédő Alapítvány, reka.bahidszki@gulbabaalapitvany.hu

Dr. Gyene Pál, PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, Gyene.Pallstvan@uni-bge.hu

Kovács Máté Gergő, kulturális attasé, Liszt Intézet – Magyar Kulturális Központ, Isztambul, gergo.mate.kovacs@mfa.gov.hu

Dr. Nagy Milada, PhD, főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, nagy.milada@uni-bge.hu

Pálfi Gábor, operatív igazgató, Gül Baba Türbéje Örökségvédő Alapítvány, gabor.palfi@gulbabaalapitvany.hu

Dr. Hasan Deniz Pekşen, adjunktus, Istanbul Okan University, hasan.peksen@okan.edu.tr

Dr. habil. Sáringer János, PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, saringer.janos@uni-bge.hu

Dr. László Szerencsés, PhD, kutató munkatárs, Istanbul Policy Center, Sabancı University, lszlo.szerencses@sabanciuniv.edu

---

A HEGYI-KARABAH KONFLIKTUS LEZÁRÁSA – ERŐSÖDŐ AZERI-TÖRÖK SZÖVETSÉG A DÉL-KAUKÁZUSBAN

Gyene Pál

Absztrakt

A Hegyi-Karabah konfliktus a posztszovjet térség legrégebb óta tartó és egyik legtöbb áldozatot követelő etnikai konfliktusa volt. A mintegy három évtizeden át „befagyottnak” hitt konfliktust a 2020-as második karabahi háború kimozdította a holtpontról, majd a 2023-as „egynapos” karabahi háború, úgy tűnik, le is zárta azt. Hegyi-Karabah maradéktalanul visszatért azeri szuverenitás alá, etnikai örmény lakói elhagyták az egykori szeparatista enklávét. Az új háborúk kiemelésében döntő jelentőségűnek bizonyult az azerieknek mindekelőtt a korszerű drónhadviselés terén nyújtott török támogatás. A második karabahi háborút lezáró fegyverszünet még orosz közvetítéssel jött létre és kitüntetett szerepet szánt a lacsini korridornál állomásozó orosz békefenntartóknak. Ugyanakkor a putyini Oroszország nagyhatalmi presztízsét az ukrajnai fiasco nagymértékben erodálta, az iráni síita teokrácia befolyása is visszaszorulóban van. A harmadik karabahi háború egyértelműen az azeri-török tandem felértékelődését eredményezte a Dél-Kaukázus térségében.

Kulcsszavak: Hegyi-Karabah, Törökország, Azerbajdzsán, Örményország, Dél-Kaukázus

Abstract

The Nagorno-Karabakh conflict was the longest-lasting and one of the deadliest ethnic conflicts in the post-Soviet space. The conflict, thought to be „frozen” for about three decades, was unsettled by the Second Karabakh War in 2020, and then seemingly concluded by the „one-day” Karabakh War in 2023. Nagorno-Karabakh returned

entirely under Azerbaijani sovereignty, and its ethnic Armenian inhabitants left the former separatist enclave. The outcome of the new wars was crucially influenced by Turkish support to the Azerbaijanis, especially in the field of modern drone warfare. The ceasefire that ended the Second Karabakh War was still brokered by Russia and assigned a prominent role to the Russian peacekeepers stationed at the Lachin corridor. However, Putin's Russia's great power prestige was significantly eroded by the debacle in Ukraine, and the influence of the Iranian Shiite theocracy is also on the decline. The third Karabakh war unequivocally resulted in the revaluation of the Azerbaijani-Turkish tandem in the South Caucasus region.

Keywords: Nagorno–Karabakh, Türkiye, Azerbaijan, Armenia, South Caucasus

A Hegyi-Karabah konfliktus története és az első karabahi háború

A Hegyi-Karabah konfliktus a posztszovjet térség legrégebb óta tartó és egyik legtöbb áldozatot követelő etnikai konfliktusa. Mint a legtöbb posztszovjet térségbeli etnikai alapú fegyveres konfliktus, úgy a Hegyi-Karabah válság kialakulása is a Szovjetunió etno-föderaliztikus keretei között – sőt sok szempontból éppen ezen keretek miatt – ment végbe. A bolsevikok győzelmét hozó polgárháborút követően Leninnek sikerült érvényesíteni azon elképzelését, hogy a Szovjetuniót formailag mint egyenrangú köztársaságok önkéntes szövetségét szervezzék meg, mely föderációban Oroszország csak az egyik tagköztársaság volt. Ezen elképzelés logikus következményeként az egész szovjet állam etnikai alapon meghatározott adminisztratív egységek hierarchikus rendszereként épült fel. Ebben a hierarchiában az egyes egységek az autonómia meghatározott fokával bírtak. A hierarchia csúcsán álltak a Szovjet Szocialista Köztársaságok, a következő szintet alkották az egyes tagköztársaságokon belüli Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaságok, végül az ún. autonóm körzetek, illetve autonóm területek csak a kulturális önrendelkezés jóval korlátozottabb formájával bírtak. Az autonómia foka a szovjet szándékok szerint elsősorban azt volt hivatott tükrözni, hogy az egyes etnikai csoportok a nemzeti fejlődésük milyen szintjére jutottak (Zurcher, 2009, 36.

o.). Tagköztársasági státusz csak a „valódi nemzeteknek” járt. A tagköztársaságok és autonóm köztársaságok mint kvázi nemzetállamok rendelkeztek saját határokkal, alkotmánnyal, parlamenttel és kormányzattal, sőt, ami a gyakorlatban mindezeknél még fontosabbnak is bizonyult, az adott nemzetiség nyelvét használták a köz- és felsőoktatásban, valamint a médiában.

A korábbi Hegyi-Karabah Autonóm Körzet (örményül Artsakh) területe, mintegy 4400 km² volt, lakossága nem egészen 200 ezer főt számlált, melynek 77%-a tartozott az örmény és 22%-a az azeri nemzetiséghez. A körzet területén tehát hagyományosan az örmények alkották az egyértelmű többséget, ugyanakkor a terület a szovjet időkben nem tartozott soha Örményországhoz. 1918-ban a cári birodalom összeomlásakor is a rövidéletű Azerbajdzsáni Népköztársaság – mely nem mellesleg az első szekuláris köztársasági államformájú muszlim ország volt a történelemben – vonta ellenőrzése alá. Bár ez inkább de jure, mintsem de facto kontrollt jelentett. Karabah ebben a rövid időszakban gyakorlatilag függetlennek volt tekinthető, Örményországgal való egyesítését azonban nem sikerült elérni, mind Örményország, mind Azerbajdzsán igényt támasztott a vitatott hovatartozású területre.

A szovjet Kommunista Párt kaukázusi ügyekkel foglalkozó szekciója, az ún. Kavbüro az 1920. július 3-ai tbilisi ülésén – melyen Sztálin is személyesen jelen volt – úgy határozott, hogy Karabah Szovjet Örményország része lesz. Két nappal később azonban megváltoztatták a döntést és Azerbajdzsánnak ítélték a területet, Karabahnak a környező azeri területektől való gazdasági függőségére hivatkozva (Zurcher, 2009, 153. o.). Hegyi-Karabah tehát autonóm körzet lett Azerbajdzsánon belül, míg ugyanekkor a szintén Azerbajdzsánhoz tartozó (és azeri többségű) Nahicseváni enklávé – amely csak Karabahhal volt közvetlenül határos, Azerbajdzsán többi részével nem – magasabb fokú autonóm köztársasági státuszt kapott. Figyelemre méltó, hogy a Szovjetunióon belül egyedül Karabah és Nahicseván volt a két olyan területi autonómia, melyeket egy-egy földrajzi területről, nem pedig nemzetiségről neveztek el. Ezen túlmenően Karabah volt az egyetlen olyan autonóm körzet, melynek tituláris nemzetisége – az örmény – egy szovjet köztársaságnak is a címzett nemzetisége volt egyben (hiszen az autonóm körzeti státuszt éppen a saját köztársasággal nem rendelkező etnikumok számára tartották fenn). Ennél

még sajátosabb volt Nahicseván helyzete, amely azeri többségű terület volt, mégis Azerbajdzsánon belül rendelkezett autonómiával.

A döntés háttérében álló valódi okok a mai napig nem teljesen tisztázottak. Egyes vélemények szerint az azeri pártvezetés az olajtermelés fontosságát hangsúlyozva eredményes zsaroló pozícióba helyezkedett. A másik lehetséges ok, hogy Moszkva az oszd meg és uralkodj elvét alkalmazva tulajdonképpen mindkét köztársaságot gyengíteni akarta. Mindezekon felül azt is érdemes tekintetbe venni, hogy a Szovjetunió a kemalista Törökországnak is megpróbált a kedvében járni, mellyel ekkor jó kapcsolatok kialakítására törekedett. Nahicseván autonómiáját egyébként a Szovjetunió és Törökország által megkötött moszkvai szerződés (1921), illetve az ezt megerősítő karsi szerződés (1923) is garantálta (hasonlóan a Grúz SZSZK részét képező Adzsáriához). Törökország így kívánta biztosítva látni, hogy Nahicseván nem kerül örmény fennhatóság alá (Hunter 1997, 444.o). Végül is három vitatott tartományból Karabahot és Nahicsevánt Azerbajdzsán, míg Zangezur Örményország kapta. Ekkor még mind Azerbajdzsán, mind Örményország a Transzkaukázusi Szovjet Köztársaság autonóm köztársaságai voltak, önálló szovjet köztársaság rangra az 1936-os szovjet alkotmány emelte őket.

A karabahi örmények autonómiájuk ellenére számos tekintetben rosszabb helyzetben voltak, mint anyaországi nemzettársaik. Nem volt örmény nyelvű felsőoktatás, elektronikus média, az örmény nemzeti szimbólumokat sem használhatták. Ezzel magyarázható, hogy már az 1960-as, 1970-es években több alkalommal felszínre tört a társadalmi elégedetlenség, volt, amikor erőszakosan. A karabahi válság kirobbanása 1987 őszére tehető, amikor Jerevánban és Karabah „fővárosában” Szytepanakertben tömegdemonstrációkon kezdték követelni Karabah Örményországhoz csatolását. 1988. február 20-án a Karabahi Szovjet hivatalosan is kérelmezte a központi kormányzattól a tartomány Örmény SZSZK-hoz való csatolását. Ekkor már megkezdődött az azeri etnikumú lakosság menekülése a velük szemben mind ellenségesebb Karabahból, válaszul Azerbajdzsán városaiban örményellenes pogromok robbantak ki. Az erőszak 1988-1989 folyamán fokozatosan háborús méretűvé eszkalálódott. A konfliktus a Szovjetunió 1991. augusztusi összeomlásával új dimenzóba került: alacsony intenzitású belső etnikai konfliktusból, gyakorlatilag két független állam nyílt háborújává vált. Az azerbajdzsáni szovjet 1991. augusztus 30-án deklarálta

Azerbajdzsán függetlenségét, válaszul szeptember 2-án Karabah kiálította függetlenségét Hegyi-Karabah Köztársaság néven. A háború természetesen nem pusztán a szeparatista karabahi régió és Azerbajdzsán között zajlott, hanem Azerbajdzsán és Örményország között is, éppen ettől vált nemzetközivé. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy Örményország és Azerbajdzsán hivatalosan nem üzentek hadat egymásnak, így de jure Örményország nem is vált hadviselő féllé (Lynch 2001, 18.o.).

1992-1993 folyamán az örmény-karabahi csapatok nemcsak a korábbi Karabahi Autonóm Körzet területét vonták teljes mértékben fennhatóságuk alá, hanem jelentős, Karabahon kívül eső azeri területeket is meghódítottak – így például a Karabah és Örményország között húzódó stratégiai jelentőségű Lacsini Korridort. Az 1994-ben megkötött tűzszüneti megállapodásig Azerbajdzsán területének csaknem 20 százaléka (Karabahhal együtt számítva) került örmény-karabahi megszállás alá, és a tűzszünet megkötését követően is Azerbajdzsán területének mintegy 16 százaléka maradt karabahi fennhatóság alatt. Ez jóval nagyobb volt, mint a korábbi Karabahi Autonóm Körzet eredeti területe, és magában foglalt több olyan eredetileg azeri többségű körzetet (pl. Lacsin, Kelbadzsár, Fizuli, Agdam stb.), melynek lakosságát a konfliktus során erőszakkal elűzték. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a harcok nem terjedtek át a Nahicseváni enklávéra, melyet a háború éveiben gyakorlatilag mint egy független államot kormányzott Hejdar Alijev korábbi azeri pártfőtítkárról és későbbi államfő. Nahicseván autonóm státuszát Törökországgal kötött nemzetközi szerződések biztosították, így egy Nahicseván elleni örmény támadással Törökország katonai beavatkozását kockáztatták volna (Hunter 1997, 444. o.).

Azerbajdzsán veresége a háborúban – az örmények elszántsága mellett – elsősorban belső tényezőkkel volt magyarázható. Míg Örményországban a háború egységet teremtett a különböző politikai csoportosulások között, addig Azerbajdzsánban éppen, hogy kiélezte a belső ellentéteket. Egy 1992-es, katonailag egyébként eredményes, azeri offenzíva kellős közepén Szurat Huszejnov hadúr például kivonta csapatait a frontról, 1993 májusában Baku felé Abulfez Elcsibej kormánya ellen vonult velük. Azerbajdzsán ekkor igen közel került a nyílt polgárháborúhoz, amelyet alighanem csak Hejdar Alijev színrelépésének köszönhetően sikerült elkerülni (Cornell 2011, 77. o.).

1993 végétől kezdve az örmény területfoglalások ellen Törökország, Irán és végül már Oroszország is tiltakozott. A harcoló felek 1994 május 4-én orosz közvetítés eredményeképpen Biskekben ideiglenes fegyverszüneti megállapodást kötöttek egymással, majd május 16-án ezt követte a végleges fegyverszüneti egyezmény megkötése Moszkvában (Cornell, 2011, 89. o).

A fegyverszünet alapvetően tisztázatlanul hagyta Karabah (és a többi elfoglalt azeri terület) státuszát. Hegyi-Karabah Köztársaságot egyetlen állam, így Örményország sem ismerte el, ugyanakkor Hegyi-Karabah és Örményország de facto egyesülése végbement, Karabah örmény tartományként funkcionált, sőt magát Örményországot is 1998 és 2018 között karabahi politikusok irányították: a „karabahi klánhoz” kötődött Robert Kocsarján elnök (1998–2008) és utódai, Szerzs Szargisszjan (2008–2013), valamint Armin Szarkisszjan államfő (2013–2018) egyaránt. Az örmény politika tulajdonképpen mintegy két évtizedre a karabahi konfliktus „túszává” vált (Cornell, 2011, 136. o.).

A „befagyott” karabahi konfliktus két évtizede: a Minszk-csoport szerepe

Az ENSZ a karabahi konfliktus rendezésében nem vállalt közvetlen szerepet. A Biztonsági Tanács határozatai elítélték az erőszakot, és minden állam területi integritásának tiszteletben tartására szólítottak fel a régióban. Ezenkívül követelték Azerbajdzsán területéről a „örmény megszálló erők” visszavonását, anélkül azonban, hogy Örményországot mint agresszort minősítették volna. Az érdemi konfliktus kezelést az ENSZ az EBESZ-nek (akkor még EBEE) engedte át. Az EBESZ 1992 folyamán kísérletet tett egy békekonferencia összehívására Minszkbe az éppen zajló karabahi háború ügyében. Bár a konferencia tulajdonképpen meg sem valósult, innentől kezdve az EBESZ, pontosabban annak „Minszk-csoportja” vált a karabahi konfliktus rendezésének elsőszámú fórumává.

A Minszk-csoportban eredetileg 11 állam működött közre: Azerbajdzsán és Örményország, mint a konfliktusban elsődlegesen érintett felek, Belarusz, Németország, Olaszország, Törökország, Svédország, Finnország, valamint az EBESZ-trojka aktuális három állama.

A Minszk-csoport elnökségét rotációs elv szerint töltötték be a fenti országok közül. Az EBESZ 1994-es budapesti csúcstalálkozásán Oroszországot – a biskeki és moszkvai fegyverszünet sikeres közvetítőjét – is bevonták a csoportba állandó társelnöki pozícióba helyezve. Majd 1996-tól az Egyesült Államok és Franciaország is állandó társelnöki pozíciót kapott. Innentől kezdve a három állandó társelnök állandó volt tekinthető a Minszk-csoport tényleges vezetőjének (Cornell 2011, 138. o.). Az évek során a Minszk-csoport keretében számos alternatívát javasoltak a konfliktus megoldására: a területcsere, a közös állam, Hegyi-Karabah Azerbajdzsáni szuverenitás alá rendelése a lehető legmagasabb szintű autonómiával egyaránt felmerültek (Kocsis, 2001, 81. o.). Bár a Minszk-csoport keretei között zajló tárgyalások végül nem vezettek konkrét eredményre egy átfogó béke megállapodás tekintetében, mégiscsak egyedül ez a fórum biztosított egy többé-kevésbé állandó kapcsolattartást a konfliktusban álló felek, illetve a rendezésben magukat érdekeltnek tekintő nagyhatalmak között.

Eközben a tárgyalásos rendezés zsákutcás kimenetelével számot vetve az azeri politikai vezetés – Hejdar Alijev, majd utódja és fia İlham Alijev elnökök – szívósan készült a katonai visszavágásra. A kétezres években a FÁK-államok közül GDP arányosan Azerbajdzsának voltak a legmagasabbak a védelmi kiadásai. Abszolút számokban mérve mindez azonban azt jelenti, hogy Azerbajdzsán katonai kiadásai 2009-ben mintegy ötszörösét, 2011 pedig már nyolcszorosát(!) tették ki Örményországnak. Alijev elnök már 2011-ben elégedetten állapíthatta meg Örményországnak szánt kevéssé burkolt fenyegetésében „...Azerbajdzsán védelmi költségvetése nagyobb volt, mint a teljes örmény büdzsé” (Asbarez, 2011). A dinamikus növekvő ráfordításoknak köszönhetően az azeri haderő figyelemreméltó képességfejlesztést hajtott végre a 2000-es évtizedben. Az elsősorban Ukrajnából, Oroszországból, Belaruszból, Bulgáriából, Izraelből és Törökországból eszközölt beszerzéseknek köszönhetően harckocsik, páncélozott csapatszállító járművek vadászgépek – majd a 2010-es évektől drónok – tekintetében az azeri hadsereg technikai fölénye Örményországgal szemben egyértelművé vált (JAMNews, 2022).

A tárgyalásos rendezésre irányuló kísérletek eredménytelenségét és katonai képességek egyensúlyának egyre nyilvánvalóbb elbillenését látva az azeri társadalom és politikai vezetés számára a katonai megoldás egyre inkább kézenfekvő opciónak tűnhet. Alighanem az

1995-ös Krajinai Szerb Köztársaságot sikeresen felszámoló horvát Vi-har hadművelet példája is az azeri döntéshozók szeme előtt lebegett.

Mindeközben a Kaukázus térségében a regionális hatalmi egyensúly is fokozatosan eltolódott Azerbajdzsán és szövetségesei javára. A kaukázusi államok közül Azerbajdzsánnak sikerült magát leghathatósabban mentesítenie az orosz katonai jelenléttől. 1993-ban a gاندزسai katonai támaszpont kiürítésével, az utolsó orosz harcoló katonai alakulatok is elhagyták Azerbajdzsánt, és bár Hejdar Alijev elnök még ugyanebben az évben beléptette országát a FÁK-ba, abba nem egyezett bele, hogy ismét orosz katonai bázisok létesüljenek Azerbajdzsán területén. Mint ahogy egy évvel később ahhoz sem adta hozzájárulását, hogy az örményekkel kötött fegyverszünetet követően orosz békefenntartók felügyeljék a harcoló feleket elválasztó demarkációs vonalat. Azerbajdzsán 1999-ben az egy posztszovjet utóállamokat összefogó orosz védelmi szövetségben, a Taskenti Szerződésben sem hosszabbította meg részvételét (a Taskenti Szerződés által létrehozott Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének, angol rövidítéssel CSTO-nak ugyanakkor Örményország mind a mai napig tagja).¹ Helyette Azerbajdzsán Georgiával, Ukrajnával, Moldovával és Üzbegisztánnal közösen életre hívták a hivatalosan csak szabadkereskedelmi ambíciókat tápláló, ezzel együtt némileg oroszellenes élű, GUUAM² kezdeményezést. 2005-ben Üzbegisztán kilépett a kezdeményezésből, amely ezzel a lassú eljelentéktelenedés útjára lépett (Freitag – Wirminghaus, 2009, 112. o.).

Ugyanakkor 1999-től Vlagyimir Putyin elnökké választásától kezdődően lassú javulás indult meg az addig meglehetősen feszült orosz–azeri kapcsolatokban. Ezt nem kis részben a Hejdar Alijev és Putyin elnökök közötti személyes jó viszonynak is tulajdoníthatjuk.

---

1 Az ún. Taskenti Szerződést (Független Államok Közösségének Kollektív Biztonsági Szerződése) 1992 májusában kötötte meg a FÁK keretében a volt SZU hat tagállama (Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Üzbegisztán és Örményország). Később Fehéroroszország, Georgia és Azerbajdzsán is csatlakozott az együttműködéshez. A szövetséget 2002 májusában Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének (Collective Security Treaty Organization – CSTO) keresztelték át. A részes államok biztonságuk garanciáját kimondatlanul is az orosz taktikai nukleáris fegyverekre alapozzák. A szövetségben való részvételét Azerbajdzsán, Georgia és Üzbegisztán 1999-ben nem hosszabbította meg. Bár Üzbegisztán 2005-ben visszalépett az együttműködésbe, majd 2012-ben ismételen felmondták azt.

2 A részt vevő országok kezdetbetűinek nevéből áll össze.

Emellett minden bizonnyal szerepet játszott, hogy a 2000-es évek közepének „színes forradalmait” követően felerősödött egyfajta ideológiai megközelítés is a posztszovjet térség államainak külpolitikájában. A Nyugat által támogatott „demokratikus forradalmakkal” szemben, Oroszország sok esetben mint az „autokrata vezetők védelmezője” igyekezett feltűnni. Különösen szembetűnő ez a hangsúlyeltolódás, ha ebben az időszakban az azeri–oroszcapsolatokat az orosz–georgiai viszony drámai megromlásával hasonlítjuk össze. 2008-ban az orosz–georgiai háború kitörésekor Ilham Alijev nem sietett Tbliszibe utazni, hogy az ukrán, lengyel és balti elnökök társágában kifejezze szolidaritását Georgiával. Ezzel együtt a kétezres évtizedtől Azerbajdzsán külpolitikájára mindinkább korlátozottan bizonyult az orosz ráhatás. (Cornell, 2011, 350. o.).

Irán és Törökország szerepe

Oroszország mellett a másik regionális hatalom, amelyik inkább az örmény oldalt támogatta a karabahi konfliktusban az Iráni Iszlám Köztársaság volt. Az iráni – azeri viszony számos potenciális konfliktust rejt magában. Az egyik ellentét ideológiai természetű: Azerbajdzsán és Irán nagyon különböző, sőt már-már egymás antitézisének is felfogható társadalmi és politikai berendezkedést képviselnek. Azerbajdzsán hangsúlyozottan szekuláris köztársaság, ahol a vallást minden tekintetben próbálják távol tartani a politikától és alapvetően a kemalista Törökország társadalmi modelljét igyekeznek követni (miközben paradox módon maga Törökország napjainkban egyre inkább távolodni látszik kemalizmustól). A kilencvenes években az iráni teokrácia képviselői számos alkalommal ostromozták az azeri politikai vezetést, hogy az azeri társadalomban tulajdonképpen elnyomják a síita iszlám vallásgyakorlást. Az iráni vezetés nyilvánvalóan nem nézi jó szemmel a Baku és Washington közötti katonai együttműködést, illetve az izraeli–azeri jó viszonyt sem (Sadri – Entessar, 2009, 69. o.).

Egy másik feszültséggóc Irán és Azerbajdzsán között alapvetően gazdasági természetű, és a Kaszpi delimitálásával kapcsolatos vitához kötődik. 1998-ban, illetve 2002-ben bilaterális megállapodások révén lényegében megtörtént a Kaszpi északi felének szektorelv alap-

ján történő felosztása Oroszország, Kazahsztán és azerbajdzsán között. Irán, amely a szektor elv alapján történő felosztás esetén a legkisebb tengerrészt kapná, egyfajta kondominiális reszsim fenntartása mellett foglal állást (Mammadov, 2009, 65. o.). Azerbajdzsán és Irán között a konfliktus tétje alapvetően az Araz–Shark–Alov tengerfenéki olajmezők birtoklása, amely 2001-ben a két állam között csaknem nyílt fegyveres konfrontációhoz vezetett. A konfliktus eszkalációját végülis Törökország Azerbajdzsán melletti határozott kiállása, illetve a szeptember 11-ei merényletet követően az USA „terrorizmus elleni háborújának” meghirdetése akadályozta meg. 2018-ban végül a szóban forgó országok a Kaszpi Konvenció aláírásával dűlőre vitték a Kaszpi-tó vagy -tenger? kérdésének régóta húzódó vitáját. A Kaszpi felszíni vizein ezentúl a nemzetközi tengerjog szabályai irányadóak, még a tengerfeneket a szektor elv alapján osztották fel. Így az egyezmény aláírásához a legnagyobb engedményt végsősoron Irán tette, bár a tengerfenéki nemzeti szektorok konkrét delimitálásának aprómunkája még hátravan (Putz, 2018).

Hosszabb távon a két állam között alighanem az etnikai jellegű feszültségek jelentik a legnagyobb problémát. Iránban az óvatos becslések is, mintegy 20-30 millió közé helyezik az azeri kisebbség lélekszámát, ezzel részarányuk az iráni társadalmon belül meghaladja a 30%-ot is. Bár, mint azt a legtöbb elemzés kihangsúlyozza, az iráni azeriek etnikai tudata nem túl erős, és igen mélyen integrálódtak az iráni társadalomba, maga Khamenei nagyajátollah is félig azeri származású (Sadri – Entessar, 2009, 64. o.). Ennek ellenére Azerbajdzsán függetlenné válása nyomán az iráni politikai vezetésben felerősödtek a félelmek a szeparatista tendenciák esetleges megerősödésével kapcsolatban. Többek között ezzel is magyarázható, hogy Irán a karabahi háborúban bár semlegességet deklarált, de alapvetően mégis a keresztény örményeket támogatta a síita azeriekkel szemben. Jelenleg meglehetősen nehéz képet alkotni róla, hogy az iráni rendszer esetleges destabilizálódása – akár egy külső katonai csapás, akár belső tényezők miatt – esetén a politikai törésvonalak milyen mértékben etnicizálódnának, és az azeri külpolitika mennyiben karolna fel esetleges azeri szeparatista törekvéseket.

A síita Irán, avagy a történelmi Perzsia hagyományos nagy ellenlábas a Kaukázustól délre a szunnita Oszmán Török Birodalom volt.

Törökország a függetlenné váló Azerbajdzsán számára nem egyszerűen csak egy stratégiai fontosságú szövetséges volt egy alapvetően ellenséges környezetben, hanem annál jóval több. A szekuláris török köztársaság egy Azerbajdzsán számára vonzó társadalmi és politikai modellt képvisel, ráadásul a szoros etnikai-nyelvi kötelékek miatt az azeriek mint rokon testvérnépre tekintenek a törökökre. Ennek 1995-ben a török parlamentben elmondott beszédében Hejdar Alijev elnök is hangot adott, amikor is a török–azeri kapcsolatokat az „egy nemzet, két állam” formulával jellemezte. A török közvéleménynek az azeriek ügyével való nagyfokú érzelmi azonosulása és szolidaritása dacára, az örmény–azeri háború alatt Törökországnak nem állt módjában katonai segítséget nyújtania Azerbajdzsánnak, az Oroszországgal védelmi szövetségben álló Örményországgal szemben (bár a Nahicseváni enklávé autonómiáját megerősítő török biztonsági garanciáknak alighanem szerepe lehetett abban, hogy az örmény csapatok tartózkodtak Nahicseván megtámadásától).

Törökországnak a független Azerbajdzsánnal kapcsolatos politikája, lényegében a következő posztulátumokban volt összegezhető: 1. támogatás Azerbajdzsán függetlenségének megőrzéséhez és területi integritásának helyreállításához Karabah felett; 2. az orosz befolyás lehetőség szerinti visszaszorítása Azerbajdzsánban és Dél-Kaukázus térségében; 3. részesedés az azerbajdzsáni olajszektorban, az azeri olaj minél nagyobb hányadát exportálják Törökországon keresztül; 4. Azerbajdzsánban baráti (bár nem feltétlenül pántörök-nacionalista) kormányzat maradjon hatalmon (Cornell, 2001, 387. o.). Mindehhez a politikai szolidaritáshoz számottevő katonai támogatás is járult. 2010-ben Törökország és Azerbajdzsán védelmi együttműködésre léptek egymással „bármilyen harmadik fél részéről történő agresszió esetére” (Isachenko, 2020). Ennek különös jelentőséget kölcsönzött, hogy Törökország a 2010-es években globális szinten is kiemelkedő fegyvergyártóvá lépett elő, különösen ami a drónhadviselést (gyártást és exportot) illeti, az Egyesült Államokkal és Izraellel került egy ligába (Hofman, 2020). Az először 2012-ben katarai megrendelésre gyártott török Bayraktar (Zászlóvivő) drónok tesztelési terepül a szíriai és líbiai polgárháborúk, majd 2020-ban a második karabahi háború szolgáltak (Kinik – Celik, 2021, 182. o.)

Azeri revans – a második karabahi háború?

1. ábra: Karabah a 2020-as második karabahi háború előtt
Forrás: Azimov, 2020

Utólag visszatekintve úgy tűnik, hogy az örmények számára a karabahi végjáték kezdete 2018-ra volt tehető. Ebben az évben megbukott az Örményországot két évtized óta irányító „karabahi klán” és a jereváni „bársonyos forradalom” a nyugatos Nikol Pasinját emelte a miniszterelnöki székbe. Oroszországot, melynek a kétezres évektől kezdve a kapcsolatai amúgy is rohamosan javultak Azerbajdzsánnal, mélységesen irritálta az orosz szövetségesnek hitt Örményországban lezajló „színes forradalom”. Így a putyini hatalom retorikailag látványosan felhagyott az örmény oldal támogatásával, sőt Örményországot a Karabahon kívüli megszállt körzetek (Lacsin, Fizuli, Agdam stb.) kiűritésére szólította fel (Ergun – Valiyev, 2020). A nemzetközi csillagállás nem alakult kedvezően a hatalmi vákuumba kerülő Örményország számára. Oroszország politikai támogatását elveszítették, a nyugati nagyhatalmak, mindenekelőtt az USA azonban nem sietett aktivizálni magát. A NATO és az EU egyaránt semlegességüket deklarálták a karabahi konfliktusban, egyedül a számottevő örmény diaszpórával rendelkező Franciaország nyújtott érdemi segítséget a kontinentális bezártságtól szenvedő, elszigetelt és szegény kis kaukázusi államnak. Az örmények az ENSZ-től sem remélhettek politikai támogatást, a nemzetközi jog egyértelműen Azerbajdzsán területi

integritása védelmének biztosított elsőbbséget a karabahi örmények szeparatista törekvéseivel szemben (Kinik – Celik, 2021, 175. o.).

Ami a regionális középhatalmakat illeti, bár az Iráni Iszlám Köztársaságot minden bizonnyal nem kevésbé feszélyezte, hogy az azeri fegyverimport mintegy 70 százaléka Izraelből érkezik (Wezeman – Kuimova – Wezeman, 2021), ugyanakkor a síita teokrácia erősen ódzkodott a karabahi konfliktusba való újbóli belekeveredésétől a saját, azeriek lakta, északi régióinak potenciális destabilizálódása miatt (Kinik – Celik, 2021, 175. o.). Ezzel szemben Törökország viszont nem habozott kiállni a végül is 2020 szeptemberére időzített azeri visszavágás során a török testvérnép mellett (Middle East Monitor, 2020).

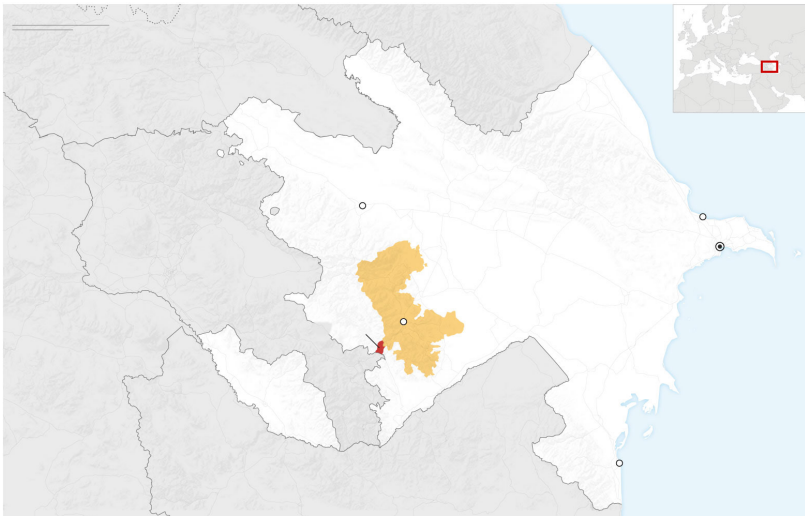
A mindössze másfél hónap (egész pontosan 44 nap) alatt lezajlott második karabahi háborúban török drónok döntő szerepet játszottak Azerbajdzsán offenzívájában és hozzájárultak az azeri győzelemhez. A török Bayraktar drónok, pontosabban a drónok felderítési adatai alapján csapást mérő azeri tüzérség és ballisztikus rakéták a földön állomásozó örmény harceszközök (mindenekelőtt légvédelem és harckocsik) negyven százalékát megsemmisítették (Kinik – Celik, 2021, 183. o.).

Azerbajdzsán elnöke, Ilham Alijev is méltatta a török drónok képességeit, hangsúlyozva, hogy ezek „felfedik Törökország erejét és Azerbajdzsánt is megerősítik”. Ezenkívül kiemelte, hogy Azerbajdzsán hadserege a török katonaság képességeit igyekszik másolni – különös tekintettel a dróntechnológiára (EurAsian Times, 2020). Törökország 2020-ban szállított először drónokat Azerbajdzsánnak; Azerbajdzsánnak azóta nyilvánvaló törekvése, hogy ezeket ők maguk is képesek legyenek előállítani (Kinik – Celik, 2021, 180. o.).

A Bayraktar drónokkal megtámogatott azeri offenzíva látványos katonai áttörést hozott. A harcokat végül is átmenetileg lezáró, háromoldalú, 2020 november 10-én orosz közvetítéssel megkötött fegyverszünet visszajuttatta a Karabah körüli hét megszállt körzetet Azerbajdzsánnak, köztük a Karabah-völgy szíve és fővárosa Sztjepanakert felett őrködő Shusha (örményül Shushi) stratégiai fontosságú erődítményét (amelynek elfoglalása az első karabahi háborúban az örmény fél különösen nagy katonai diadala volt).

Maga Hegyi-Karabah ekkor még karabahi örmény ellenőrzés alatt maradt, de az örmény anyaországhoz immár csak a lacsini korridor

mindössze 5 km széles és 2000 orosz békefenntartó által felvigyázott köldökszínörja kapcsolta (Broers, 2020). A második karabahi háborút lezáró tűzszünet, látszólag és átmenetileg Oroszország pozícióit értékelte fel a Dél-Kaukázus térségében. A Minszki csoport keretében a nyugati nagyhatalmak alapvetően némák maradtak. A korábban örmény kontroll alatt álló Lacsini Korridor biztosítására az orosz „békefenntartók” öt évre kaptak felhatalmazást (közösen az örmény és azeri féltől).

*2. ábra: Karabah helyzete 2020–2023 között
a második karabahi háború eredményeképpen
Forrás: CNN, 2023*

Ugyanakkor a megállapodással egyik háborús fél sem lehetett igazán elégedett. Az azeriek úgy érezhették, lehenygerlő katonai fölényük ellenére félmunkát végeztek, hiszen pont Karabah nem tért vissza azeri szuverenitás alá. De a háború a Nikol Pasinjan féle örmény vezetést sem térítette jobb belátásra, Örményországban a vereség hatására sem következett be oroszbarát politikai visszarendeződés. Ráadásul megnövekedett nagyhatalmi tekintélyt és bizalmi tőkét (amit Oroszország még jól kamatoztatott a 2022. januári kazahsztáni CSTO in-

tervenció során)³ Putyin elnöknek pillanatok alatt sikerült elinflálnia a látványos orosz fiaskóba torkolló Ukrajna elleni invázióval (Troin – Dolbaia – Edwards, 2023).

A harmadik karabahi háború – egy posztszovjet konfliktuszónával kevesebb?

Ahogy nyilvánvalóvá vált, hogy az orosz agresszornak minden érdeemi katonai kapacitását tartósan leköti az Ukrajna elleni „különleges művelet”, Azerbajdzsán mintegy 10 hónapig tartó blokádot fogantatosított Karabah ellen, környezetvédelmi(!) okokra hivatkozva. A blokád alatt az azeri csapatok lezárták a Lachin-folyosót, amelyen keresztül Karabah örményei élelmiszert, gyógyszert és üzemanyagot kaptak Jerevából. Ennek eredményeként a régió 120 000 lakója súlyos hiányt szenvedett az alapvető élelmiszerekből és gyógyszerekből, valamint a víz- és áramellátás is akadozott. A lakosok azt állították, hogy az éhséget fegyverként használó Baku lépései „lassított felvételesen zajló népiertáshoz” hasonlíthatnak, amivel a régió elhagyására kívánják kényszeríteni a lakosokat, amint az út újra megnyílik (Harding, 2023). Ami azt illeti, a karabahi örmény enklávénapjai meg voltak számlálva.

2023. szeptember 19-én Azerbajdzsán újabb alaposan előkészített támadást intézett Sztyeapanakert ellen, a szeparatista hatóságok nem egészen 24 órányi hiábavaló ellenállás után megadták magukat (CNN, 2023). A mintegy 200 – szinte kizárólag örmény – áldozatot követelő „egynapos háború” nyomán az azeri diadal teljessé vált.

---

3 2022 januárjában Kazahsztánban zavargások robbantak ki az autógáz (LPG) árplafonjának eltörlése és az árának hirtelen megemelkedése következményeként. Az erőszakos jelenetek mögött a korábbi elnök, Nazarbajev „klánjának” és utódjának rivalizálása is felsejlett – az új elnök Kasszim-Zsomart Tokajev csupán a CSTO „békefenntartó” csapatainak behívása révén tudta konszolidálni hatalmát. A kazahsztáni beavatkozás a CSTO alapító szerződése 4. cikkelyének első éles helyzetben történő aktiválását jelentette, miután Oroszország hasonló intervenciót már legalább két alkalommal (2010-ben Kirgizisztántól és 2021-ben Örményországtól) megtagadott (Kucera, 2022). A sikeres művelettel, melyet a szkeptikusabb elemzői várakozásokra rációfolva a CSTO csapatok gyors kivonása követett Oroszország regionális hatalmi befolyásának és presztízsének alighanem zenitjéhez érkezett (RFE/RL, 2022).

Immár Karabah teljes egésze visszatért azeri szuverenitás alá. Az ezt követő hetekben az egykori Hegyi-Karabah Köztársaság ekkorra megmaradt 120 000 örmény nemzetiségű lakosának túlnyomó többsége Örményországba távozott (Reevell, 2023). Az örmény politikusok többsége, így a nyugatos Pasinjan elnök is etnikai tisztogatást kiáltott, melyet az orosz békefenntartók ezúttal lábhoz tett fegyverrel néztek végig. A Karabahba benyomuló azeri csapatok még néhány orosz békefenntartót is megöltek, ami egyes elemzők szerint nem fordulhatott volna elő, ha a megalázó ukrajnai háborús kudarc kapcsán Oroszország nem szenved el számottevő presztízavesztést (Troin et al., 2023). Ami azt illeti Pasinjan az egynapos háborút követően 2024 februárjában lényegében bejelentette országa tagságának felfüggesztését a CSTO védelmi szövetségében (Reuters, 2024).

A harmadik karabahi háborúra kevés nemzetközi reakció érkezett. A nyugati országok, köztük az Egyesült Államok és Franciaország aggodalmukat fejezték ki, és felszólították Azerbajdzsánt, hogy védje meg az örmények jogait. A Biden-kormányzat a régióba küldte az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Ügynökségének (USAID) magas rangú vezetőjét, Samantha Powert és 11,5 millió dolláros humanitárius segílyt jelentett be (Reewell, 2023).

Konklúzió

A 2020-as és 2023-as karabahi háborúk egy csaknem három évtizeden át „befagyottnak” hitt konfliktust dinamizáltak. Úgy tűnik, a nemzetközi jog által is támogatott Azerbajdzsánnak sikerült végérvényesen felülkerekednie az örmény szeparatistákkal szemben. Az azeri revans sikerre vitelében kulcsszerepe volt a török haditechnikának. Míg Oroszország tekintélye megrendült, Irán befolyása is visszaszorulóban van, addig a regionális hatalmi egyensúly látványosan az azeri–török tandem javára billent el a Dél-Kaukázusban. A nagy kérdés most már inkább az, hogy Azerbajdzsán ezen a ponton megelégszik-e a kivívott győzelemmel. A legfrissebb hírek szerint Örményország újabb négy települést enged át szomszédjának (Civilnet, 2024). Azerbajdzsán pedig szemet vetett az Iránnal határos zangezuri folyosóra is, amely megteremhetné a közvetlen földrajzi összeköttetést a Nahicseváni enklávé és ezzel végsősoron Törökország felé (OC

Media, 2024). Egy Örményország elleni újabb támadásban azonban a nemzetközi jog már nem Azerbajdzsán mellett állna. Kérdés, hogy a 2023-as, harmadik karabahi háború, miközben felszámolt egy poszt-szovjet válságövezetet, egyúttal teremt-e egy másikat.

Irodalomjegyzék

- Asbarez (2011): Azeri Military Budget Exceeds Armenia's GDP, Says Co-Chairman. <https://asbarez.com/azeri-military-budget-exceeds-armenias-gdp-says-co-chairman/> [letöltés ideje: 2024. 03. 28.]
- Azimov, Aliyar (2020). Nagorno-Karabakh Conflict In The Caucasus: What Documents Say? Modern Diplomacy <https://modern diplomacy.eu/2020/07/26/nagorno-karabakh-conflict-in-the-caucasus-what-documents-say/> [letöltés ideje: 2024. 03. 30.]
- Broers, Laurence (2020). Russia's Peace Imposed on Armenia-Azerbaijan Bloodshed. Chatham House <https://www.chathamhouse.org/2020/11/russias-peace-imposed-armenia-azerbaijan-bloodshed> [letöltés ideje: 2020. 03. 28.]
- Civilinet (2024). Pashinyan: Armenia ready to cede 4 border villages to 'prevent war' with Azerbaijan <https://www.civilnet.am/en/news/768431/pashinyan-armenia-ready-to-cede-4-border-villages-to-prevent-war-with-azerbaijan/> [letöltés ideje: 2024. 04. 02.]
- Cornell, Svante E (2011).: Azerbaijan Since Independence M.E. Sharpe, Armonk - New York, 2011
- CNN (2023). Azerbaijan says it has retaken breakaway Armenian enclave after separatists surrender <https://edition.cnn.com/2023/09/20/asia/nagorno-karabakh-russia-ceasefire-intl/index.html> [letöltés ideje: 2024. 03. 30.]
- Ergun, Ayca - Valiyev, Anar (2020). "An Account on Karabakh War: Why Now and Then What?" Panorama, https://www.researchgate.net/profile/Panorama-Der-gisi-2/publication/345672363_An_Account_on_Karabakh_War_Why_Now_and_Then_What/links/5faa7739458515157bfc1d16/An-Account-on-Karabakh-War-Why-Now-and-Then-What.pdf. [letöltés ideje: 2024. 03. 28.]
- EurAsian Times (2020), "Clash of Drones: How Israeli and Turkish Drones Have Created Havoc in Azerbaijan-Armenia War?" <https://www.eurasiantimes.com/clash-of-drones-how-israeli-tur>

- kish-drones-have-created-havoc-in-azerbaijan-armenia-war/ [letöltés ideje: 2024. 03. 30.]
- Freitag-Wirninghaus, Rainer (2009): Azerbaijan's Foreign and Security Policy Azerbaijan Focus Vol 1(1)
- Harding, Luke (2023). They want us to die in the streets': inside the Nagorno-Karabakh blockade. *The Guardian* <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/22/inside-nagorno-karabakh-blockade-armenia-azerbaijan> [letöltés ideje: 2024. 04. 02.]
- Hofman, Lennart (2020). "How Turkey Became a Drone Power (And What That Tells Us About the Future of Warfare)," *The Correspondent* <https://thecorrespondent.com/832/how-turkey-became-a-drone-power-and-what-that-tells-us-about-the-future-of-warfare/110071049088-d67e839e>. [letöltés ideje: 2024. 04. 03.]
- Hunter, Shireen (1997): Azerbaijan: Serching for New Neighbours In: *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* szerk.: Ian Bremmer – Ray Taras, Cambridge University Press
- Isachenko, Daria (2020). "Turkey-Russia Partnership in the War over Nagorno-Karabakh: Militarized Peace-building with Implications for Conflict Transformation," *SWP*, No. 53
- JAMNews (2022). Military spending of Armenia and Azerbaijan - in numbers. <https://jam-news.net/military-spending-of-armenia-and-azerbaijan-in-numbers/> [letöltés ideje: 2024. 03. 28.]
- Kinik, Hülya – Celik, Sinem (2021). The Role of Turkish Drones in Azerbaijan's Increasing Military Effectiveness: An Assessment of the Second Nagorno-Karabakh War. *Insight Turkey* 2021 Vol. 23 / No. 4 / pp. 169-191 <https://www.insightturkey.com/articles/the-role-of-turkish-drones-in-azerbaijans-increasing-military-effectiveness-an-assessment-of-the-second-nagorno-karabakh-war> [letöltés ideje: 2024. 03. 30]
- Kucera, Joshua (2022). CSTO agrees to intervene in Kazakhstan unrest. *Eurasianet.org* <https://eurasianet.org/csto-agrees-to-intervene-in-kazakhstan-unrest> [letöltve: 2024.04.07.].
- Kocsis Károly (2001). Ethnicity. In: Turnock, David (ed.), *East Central Europe and the Former Soviet Union: Environment and Society*. Arnold, London
- Lynch, Dov (2001): *Managing Separatist States* Institute for Security Studies – Western European Union Occasional Papers 32,

- Mammadov, Ilgar (2009): *The Geopolitics of Energy in the Caspian Sea Region: the Challenges Faced by Azerbaijan* Edwin Mellen Press, Lewiston – New York
- Middle East Monitor (2020). Turkey Ready to Support Azerbaijan in Conflict with Armenia, says FM, <https://www.middleeastmonitor.com/20200930-turkey-ready-to-support-azerbaijan-in-conflict-with-armenia-says-fm/>. [2024. 03. 30.]
- OC Media (2024). Aliyev says Yerevan ‘historically’ Azerbaijani. <https://oc-media.org/aliyev-says-yerevan-historically-azerbaijani/> [2024. 04. 02]
- Putz, Catherine (2018). Caspian Sea Dispute Settled on the Surface. *The Diplomat* <https://thediplomat.com/2018/08/caspian-sea-dispute-settled-on-the-surface/> [letöltés ideje: 2024. 03. 28.]
- Reevell, Patrick (2023). Nagorno-Karabakh enclave emptied after entire ethnic Armenian population flees. *ABC News* <https://abcnews.go.com/International/nagorno-karabakh-enclave-emptied-entire-armenian-population-flees/story?id=103655356> [letöltés ideje: 2024. 04. 04.]
- Reuters (2024). Armenia freezes participation in Russia-led security bloc - Prime Minister. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/armenia-freezes-participation-russia-led-security-bloc-prime-minister-2024-02-23/> [letöltés ideje: 2024. 04. 04.]
- Radio Free Europe/Radio Liberty Kazakh Service (2022). Russia-Led CSTO Troops Begin Withdrawal From Kazakhstan <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-csto-troops-withdrawal-russia/31652147.html> [letöltve: 2024. 04. 07.]
- Sadri, Houman A. – Entessar, Nader (2009): *Iranian – Azeri Dynamic Relations: Conflict and Cooperation in Southern Caucasus Rivista di Studi Politici Internazionali in English. Volume 76:1*
- Shahverdyan, Lilit (2024). Russia rejects criticism of peacekeepers in Karabakh *Eurasianet.org* <https://eurasianet.org/russia-rejects-criticism-of-peacekeepers-in-karabakh> [letöltés ideje: 2024. 04. 02.]
- Troin, Mathieu – Dolbaia, Tina – Edwards, Abigail (2023). *A Renewed Nagorno-Karabakh Conflict: Reading Between the Front Lines* CSIS <https://www.csis.org/analysis/renewed-nagorno-karabakh-conflict-reading-between-front-lines> [letöltés ideje: 2024. 03. 30.]

- Wezeman, Pieter D. – Kuimova, Alexandra – Wezeman, Siemon T. (2021): „Trends in International Arms Transfers, 2020,” SIPRI https://www.sipri.org/sites/default/files/202103/fs_2103_at_2020_v2.pdf. [letöltés ideje: 2024. 03. 28.]
- Zurcher, Christoph (2009): *The Post-Soviet Wars*. New York University Press

Publikálás a Business & Diplomacy Review folyóiratban

A folyóirat az alábbi témákhoz kapcsolódó kéziratokat fogad be lektorálásra:

- gazdaság,
- kereskedelem,
- pénzügyek,
- nemzetközi kapcsolatok,
- diplomácia,
- nemzetközi kommunikáció
- társadalomtudományok;
- közgazdasági tudományok.

A tanulmány absztraktja minden esetben angol nyelvű. A tanulmány magyar vagy angol nyelvű, amelynek terjedelme 30 000–40 000 leütés (az absztrakttal együtt).

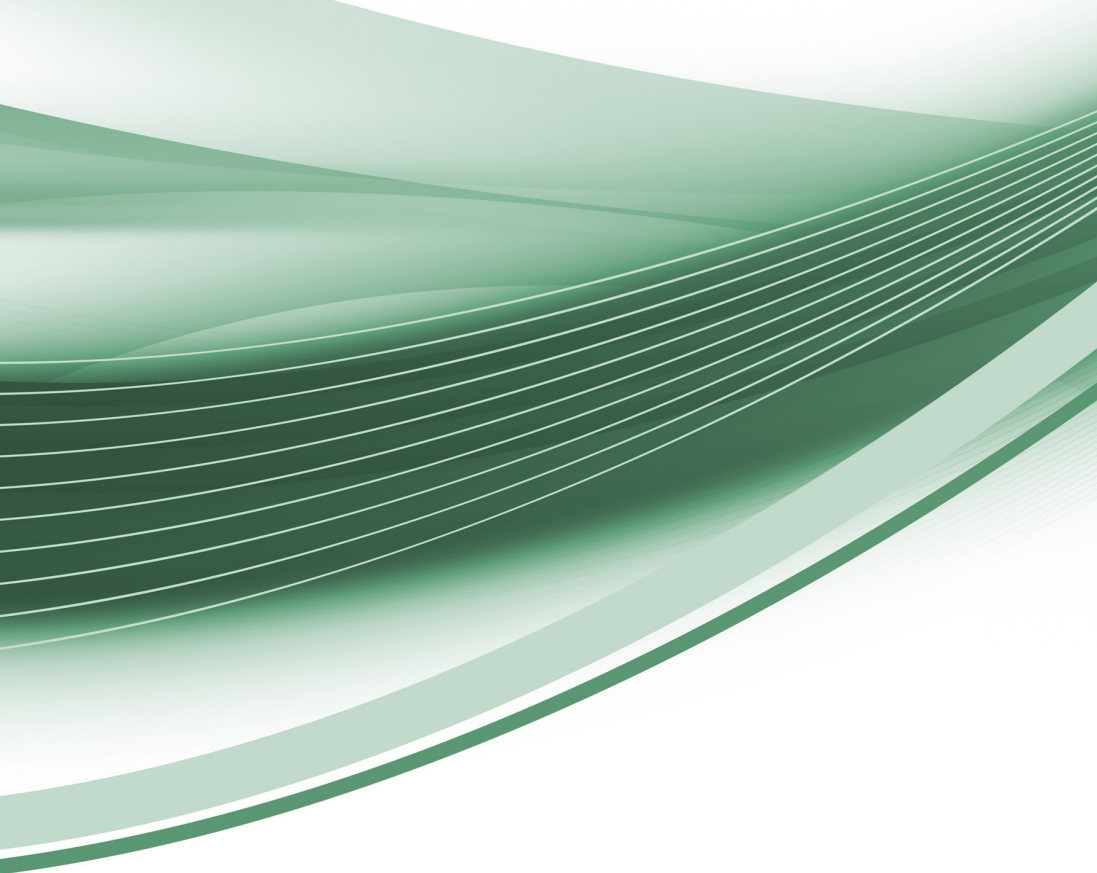
A kéziratok előzetes befogadásának feltételei:

- a kézirat és annak szerzői megfelelnek a folyóirat etikai szabályainak;
- a kézirat, illetve ahhoz tartalmában nagyon hasonló tanulmányt még nem publikáltak;
- a benyújtott kézirat megfelel a formai követelményeknek.

A folyóirat a szerzőknek tiszteletdíjat nem fizet. A folyóirat minden egyes befogadott kézirat esetében kettős vaklektorálást alkalmaz, ami azt jelenti, hogy az anonimalizált anyagot a szerzők által nem ismert lektorok értékelik. A folyóirat csak abban az esetben fogad be kéziratot publikálásra, ha azt mind a két vaklektor publikálásra ajánlja, és vaklektor(ok) által kért javításokat/kiegészítéseket a szerző(k) végrehajtotta/ák. Amennyiben az egyik lektor javításokkal publikálásra ajánlja a kéziratot, míg a másik nem, akkor a javítások után a témában jártas újabb vaklektornak kell értékelnie az anyagot. Akkor minősül egy tanulmány tartalmában nagyon hasonlóknak egy korábbi tanulmányhoz képest, ha azok egyezősége 60% felett van. A szerzők minden egyes esetben kötelesek a vaklektorok által írt kifogásokra/javaslatokra tételesen írásban reagálni.

Information in English:

<https://uni-bge.hu/en/business-diplomacy-review>

Kiadja: Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest

ISSN 3004-0116
HU ISSN 3004-0116